

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Za slovenske šole.

Da se slovensko ljudstvo duševno in kar je le dosledno, gmotno razvija in v svojem življenju kaže za pravo, nepokvarjeno ljudstvo, za to so šole in še seveda ljudske šole čez vse važne. Njih ne more nihče, če ima le količkaj narodne zavesti, ne sme pa jih že celo slovenski časnik prezreti.

Mi pa tedaj tudi za te šole radi storimo, kar je koli mogoče in radi damo v naših listih vsacemu prostora, kdor ima voljo za-nje povzdigniti svojo besedo. Bolj ko zadene pravi namen šole in bolj ko to razpravlja v načinu, ki ugaja našim bralcem in tedaj tudi slovenskim šolam samim, tem bolj smo tacih spisov veseli.

Za sedaj se bije pač le boj za jezik, za to, ali naj obvelja v njih slovenščina ali pa naj sede nemščina za mizo, slovenščina pa postavi v kot, more biti še bolj, kakor je sedaj to že na večih krajih. To hočejo Nemci in njih petolizci slovenski. V tem jim streže izredno srečno nemški šulvercin. Njega se pa torej tudi držé vsi kakor klošči, in vse povsodi zasleduje se njegovo pogubno delovanje.

Kar Slovencev čuti slovenski, ti so zato tudi vsi zoper to društvo in prišli so po dolgem do tega, da čéjo klin s klinom pobiti, to je, da postavijo nemškemu nasproti društvo za slovenske šole. Ime je temu društvu, kakor naši bralci že vedó: društvo sv. Cirila in Metoda.

Doma je v Ljubljani ali podružnice ima lahko po celem Slovenskem in več ko jih dobode in bolj ko so te žive, več upamo, da bo moglo storiti za slovenske šole. Tako pa tudi najlezje izpodbije nesrečnemu šulvercinu nože.

Da se napravi tacih podružnic s časom veliko, vsaj po vseh večjih krajih, tega se nadejamo in bode tudi gotovo resnica. Naši slovenski kmetje in tudi po mestih in trgih slovenski možje čutijo živo, da je za šolo treba kaj storiti, ako nočemo, da nam jo iztrga sovražna sila iz rok. Težava je v tem le še ta,

da je sila težko ustanoviti tako podružnico. Treba je skorej paziti na vsako piko društvenih postav, sicer pa je gotovo, da ne dobi podružnica od višje oblasti potrjenja. Brez tega pa ne sme stopiti v življenje.

Modro je toraj ravnal odbor društva sv. Cirila in Metoda, da je izdal navod, po katerem se podružnica mora brez daljnjih ovir sestaviti. V naslednjih vrstah podamo našim bralcem ta navod, glasi se tako-le:

Podružnica se lahko napravi v vsakem kraju, kjer se oglasi dvajset udov (§ 4. družbenih pravil). Družbeno vodstvo (za zdaj osnovni odbor) ali njegov pooblaščenec skliče te ude na ustanovni podružnični zbor. Tak zbor je vsaj 24 ur prej naznaniti politični gosposki, t. j. v mestih, kjer je c. kr. policijska direkcija (n. pr. v Trstu in v Gradcu) tej; v drugih mestih, ki imajo svoj statut, njih magistratu, povsod drugod pa c. kr. okr. glavarstvu.

Na ustanovnem podružničnem zboru izvoli se začasno načelništvo t. j. prvomestnik, njegov namestnik, zapisnikar in blagajnik, ter ako je treba, vsakemu teh dveh po jeden namestnik. Potem se vzprejemajo in potrdijo podružnična pravila po načrtu. Tako je podružnica ustanovljena, ter se nje ustanovitev s prošnjo naznani naravnost c. kr. ministerstvu za notranje reči.

To prošnjo uloži, ali pooblaščenec družbenega vodstva (za zdaj osnovnega odbora) ali pa vsled zaprosila začasnega načelništva družbeno vodstvo (za zdaj osnovni odbor). Prošnji do ministerstva, ki ima kolek 50 kr., priložé se podružnična in pravila glavne družbe, vsakatera v petih primerkih, ter se dene na vsako kolek 15 kr. Če pooblaščenec uloži prošnjo, mora pridejati tudi svoje nanj se glaseče pooblastilo, ki ima kolek 50 kr.; družbeno vodstvo pa priloži zaprosil podružničnega načelništva s kolekom 15 kr. Če se pa hoče, da ministerstvo pravni obstanek kake podružnice izrečno potrdi (§ 9. društvenega zakona od 15. novembra 1886), mora se te potrditve v prošnji posebej prositi

in na jeden primerek podružničnih pravil dejati kolek 1 gld.

Naj se torej vsak, ki hoče tako prošnjo kot pooblaščenec uložiti, obrne prej do družbenega vodstva, da mu pošlje pravilno pooblastilo. Ako je pa želja, da se podružnična ustanovitev c. kr. ministerstvu naznani po družbenem vodstvu, naj začasno načelnitvo temu izreče to željo v dopisu, ki ga podpišeta vsaj začasni prvomestnik in tajnik in mu priložita vzprejeta pravila v petih primerkih.

Ako ministerstvo v štirih tednih po uloženem naznanilu podružnice ne prepove, ali, ako ono prej odgovori, da je ne zabranjuje (§ 7 društvenega zakona od 15. novembra 1866), sme podružnica začeti svoje delovanje.

Opomniti je še, da je tudi treba podružnične načelnike v treh dneh potem, ko so za trdno postavljeni, kakor tudi vsaki podružnični zbor najmanj 24 ur prej naznaniti ravno tisti politični gosposki, kakor je zgoraj rečeno za podružnični ustanovni zbor.

Konečno se nujno opominja, da naj se vsaka podružnica, ko je po ministerstvu dovoljena, oziroma ne zabranjena, precej naznani družbenemu vodstvu, da jo dene v svoj izkaz.

Govor dr. Ferd. Dominkuša v dež. zboru

dne 13. januv. 1886.

(Dalje.)

Potem je govoril gospod doktor o šolskih nadzornikih na Spodnjem Štajerju in o neugodnem stanju značajnih slovenskih učiteljev, za tem pa nadaljuje:

Da pod takimi razmerami odgoja v šoli na Slovenskem Štajerskem ne gre naprej in ne more naprej, je jasno.

Vzlic vsemu učenju, se otroci nemškega jezika ne morejo toliko privaditi, da bi se na podlagi tega odgoja na dalje razvijala in sicer posebno zarad tega ne, ker jim doma vsaka prilika k vežbanju manjka, materni jezik pa in drugi predmeti morali so se zarad nemškega jezika zanemarjati.

Čudno je, da deželne šolske oblasti vsako ponemčevalno pogajanje kolikor mogoče pospešujejo, akoravno bi po mojem mnenju bila naloga deželnega šolskega sveta v šolah varovati pedagogično stališče proti straukarskim napadom in narodni nestrpljivosti. — Kadar gre na to, določiti podučni jezik na kateri učilnici Spodnjega Štajerja, bi človek mislil, da se je deželni šolski svet v odbor nemškega šulvercina spremenil! V tem oziru bi mi lahko bilo na celo vrsto ukazov deželnega šolskega sveta se upirati, kateri zadevajo šole, ki so obiskane skoraj le od slovenskih otrok kakor Kamea, sv. Lovrenc, Slov. Bistrica, Remšnik, Vuhred.

Od vseh teh hočem le eden posebno čuden slučaj omeniti.

Šola v Razvanju, celo slovenski vesi, uro oddaljeni od Maribora proti jugu, (imenik krajev statistične centralne komisije na Dunaju od leta 1883 kaže le prebivalce slovenske narodnosti) ima sedaj 111 učencev. Od teh so trije Nemci 4 govorijo nemški in slovenski, vsi drugi so trdi Slovenci.

Za to šolo zahteval je krajni šolski svet, da se nemški kot podučni jezik upelje. Opomniti moram k temu, da je predsednik krajnega šolskega sveta neki železniški uradnik, ki je iz Württenberškega, če sem prav podučen, k nam se preselil.

Predsednikov namestnik, tudi župan te občine, po svojem obrtu čevljar, je bojda poprej slovenski stranki pripadal, v zadnjih letih pa znan nasprotnik svojemu narodu postal; to je tisti, ki je rekel, da bi bila sramota za celo deželo, če bi na železniških postajah v Slovenskih pokrajinah, kakor je bilo namenjeno, zraven nemških tudi slovenski napisi se napravili.

Na zahtevanje tega krajnega šolskega sveta je deželni šolski svet določil nemški kot podučni jezik in ob enem zaukazal, da se mora poduk iz kraja v nemškem jeziku pričeti in ko so se otroci nemški pisati in brati naučili, naj se začnjenja s slovenščino.

Nehote se človek pri tej uredbi spominja Komenijeve pripovedi o možu, kateri je hotel svojega otroka jezdititi učiti poprej, ko je znal hoditi.

Te pedagogične cvetice tudi Razvanjčani niso poznali in ne zapopadli, prosili so za poduk: če in kako so tega dobili, mi ni znano.

Kako malo se šolske oblasti na opravičena zahtevanja Slovencev ozirajo, kaže to, da so na celo slovenskih ali vsaj na slovensko-nemških šolah deloma od deželnega šolskega sveta, deloma z njegovim dovoljenjem se učitelji nastavili, ki slovenski ne umejo, ne pa da bi imeli sposobnost podučevati v tem predmetu; tako v Konjicah, Ločah, na Laškem in v Razvanju. (Konec prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Beseda o pretakanju vina.

(Dalje.)

Sploh se misli, da je čas prvega pretoka vina prišel, brž ko je po končanem burnem vrenju vino neko čistost zadobilo vsled vse-danja mrtvih drožinskih celic. To vsedanje drožinsko pa ni vsakokrat zanesljivo znamenje končanega vrenja; drožje se more tudi vsesti, ako se vrenje v mrzli kleti le po času godi ali pa celo pretrga. Pretakanje v takem stanu bi